

FÖRBUNDET
FINLANDS SVENSKA
SYNSKADADE

Intressepolitiskt program

(uppdaterat 2020)

Personer med synnedsättning ska ha samma möjligheter till ett fullständigt liv som den övriga befolkningen. Det handlar om delaktighet samt rättighet till bland annat att göra självständiga val, likvärdiga tjänster, möjligheter till utbildning och sysselsättning på arbetsmarknaden. Detta är också viktigt på svenska i och med att en synnedsättning är en kommunikationsvariation. Mänskliga rättigheter är ledordet.

Det finns många möjligheter till att förbättra och förenkla livet och vardagen för personer med synnedsättning. Genom att anpassa samhället enligt synskadades behov, ökar möjligheterna till ett självständigt liv.

Inledning

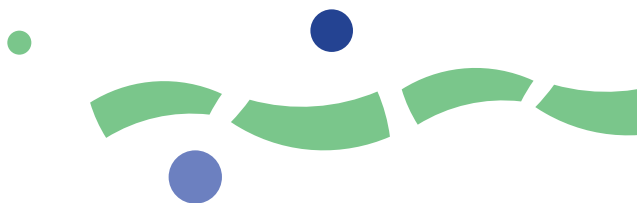
Vem är synskadad?

Synskadad är per definition den vars synskärpa på det bättre ögat är svagare än 0,3 efter korrigerig med glasögon. En person klassificeras som blind om synskärpan på det bättre ögat är svagare än 0,05 efter korrigerig med glasögon eller om synfältet har krympt i diameter så att det är mindre än 20 grader, eller om den funktionella synen av någon annan orsak har försvagats på motsvarande sätt. Den officiella diagnosen för en synskada ställs alltid av ögonläkare. Definitionen grundar sig på Världshälsoorganisationen WHO:s klassificering som bland annat beaktar synskärpan och brister i synfältet.

En synskadad kan vara svagsynt eller blind. Som synskadad klassificeras inte en person, vars synförmåga kan återställas till det normala med hjälp av glasögon eller som har normal syn på det ena ögat.

En synskadad har på grund av nedsatt synförmåga märkbara svårigheter med att uträtta sina dagliga sysslor. Det men en synskada medför beror bland annat på i vilken ålder den uppstod, hur länge den har varat och på personens förmåga att anpassa sig psykiskt och tillägna sig nytt. Också livsstilen, de krav ens uppgifter ställer på synförmågan och miljöfaktorer inverkar på hur mycket en synskada är till men i livet.

Hur en funktionsnedsättning definieras beror på värderingarna i samhället och på de krav gemenskapen ställer på sina medlemmar. Gränsen för en synskada är beroende av hurdan synförmåga samhället förutsätter av sina medlemmar. I takt med att antalet visuella skyltar och automater av olika slag ökar, ökar också funktionsnedsättningen, eftersom alla inte kan ta emot visuell information och det kan vara svårt att använda automater.

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Den nuvarande diskrimineringslagen trädde i kraft 2015. Lagen tillämpas på all offentlig och privat verksamhet fränsett privat familjeliv och religionsutövning. Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering bland annat på grund av funktionsnedsättning och förpliktar myndigheter, arbetsgivare och utbildningsanordnare att vidta vissa åtgärder som främjar likabehandling. Diskrimineringsombudsmannen och diskriminerings- och jämställdhetsnämnden övervakar att lagen följs.

För personer med funktionsnedsättning gäller det att märka att lagen utöver arbetsliv och utbildning också omfattar olika slag av tjänster. Lagen förpliktar myndigheter, utbildningsanordnare, arbetsgivare samt varu- och tjänstetillhandahållare att göra rimliga anpassningar för att tillgodose likabehandling av personer med funktionsnedsättning. Vägran att göra rimliga anpassningar kan med stöd av 8 § i diskrimineringslagen anses vara diskriminering. Enligt 15 § i lagen ska en arbetsgivare på begäran utan dröjsmål lämna en skriftlig utredning om grunderna för sitt förfarande till personer med funktionsnedsättning som anser att de har blivit diskriminerade på grund av vägran att göra rimliga anpassningar i samband med en arbets- eller tjänsteansökan eller i ett anställnings- eller tjänsteförhållande.

Rimliga anpassningar är något annat än egentliga tillgänglighetsåtgärder. Rimliga anpassningar är åtgärder som vidtas för en bestämd person i en konkret situation. Anpassningarna kompletterar tillgänglighetsåtgärderna.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft den 10 juni 2016 i Finland och har sedan dess varit direkt tillämplig rätt. Handikappkonventionens syfte är enligt artikel 1 att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde. Bärande principer i konventionen är förbud mot diskriminering samt tillgänglighet. Konventionen betonar självbestämmanderättens betydelse för personer med funktionsnedsättning och att dessa ska involveras i beslutsfattande som gäller dem och staten förpliktas att öka medvetenheten i samhället om funktionsnedsättningar.

Konventionen innehåller många nya rättigheter som inte tidigare har skrivits in i konventioner om mänskliga och grundläggande rättigheter, såsom skyldigheten att vidta skäliga anpassningar (artikel 5), omfattande rätt till tillgänglighet (artikel 9) och rätt till personlig rörlighet (artikel 20).

Det fakultativa protokollet till konventionen erbjuder dessutom ett nytt rättsmedel, rätten till enskild klagan hos FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Som begränsande faktorer i den

enskilda klagorätten är det skäl att beakta att den nationella vägen för sökande av ändring ska ha uttömts innan klagan lämnas in och de händelser klagan hänför sig till ska ha skett efter konventionens ikraftträdande (för Finlands del 10.6.2016).

Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har meddelat bland annat följande avgöranden under de senaste åren:

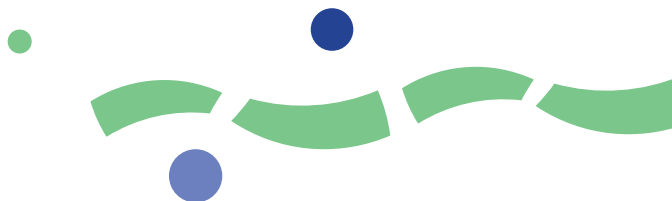
Tillgången till elektroniska tjänster som ett jämlikhetsmoment

Det digitala samhällets framväxt erbjuder nya sätt att utnyttja information och tjänster. En allt större del av tjänsterna och informationen för allmänheten finns primärt att tillgå på webben. Det gäller särskilt uträttandet av ärenden med myndigheter och företag samt mediekonsumtion men också delaktigheten i det civila samhället. Med tillgänglighet avses principer och tekniker för planering, utveckling, underhåll och uppdatering av elektroniska tjänster som säkerställer att särskilt personer med funktionsnedsättning har lättare att använda dem. Också allmänheten överlag har då nytta av att tjänsterna får en bredare tillgänglighet via webbplatser och mobiltillämpningar när människor får tjänster och information som underlättar vardagen.

De stater som har ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har åtagit sig bland annat att förbättra tillgängligheten för tjänster riktade till allmänheten och att främja webbtillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. I FN-konventionen fastställs det också att produkter, miljöer, program och tjänster bör utformas så att de kan användas av alla i största möjliga utsträckning utan behov av anpassning eller specialutformning. Sådan universell utformning ska inte utesluta hjälpmedel för enskilda grupper av personer med funktionsnedsättning där så behövs.

Tillgänglighetsdirektivet som EU antog i december 2016 kommer att förplikta medlemsstaterna att se till att offentliga myndigheters webbtjänster och mobila applikationer är tillgängliga. Kraven enligt direktivet bör successivt uppfyllas till 2021. Europeiska kommissionen har också lagt fram ett förslag om en europeisk tillgänglighetslag med gemensamma tillgänglighetskrav på att vissa centrala produkter och tjänster. Än så länge har man inte nått en samsyn om tillgänglighetslagens tillämpningsområde. Vidare finns det bestämmelser om tillgänglighetsförpliktelser bland annat i lagstiftningen som rör byggande, trafik och kommunikation.

FSS vill jobba för följande frågor:

- **Delaktighet och tillgänglighet** – Grundpelaren i samhället och i en demokrati är att alla ska kunna delta på lika villkor. Det som avgör möjligheten till delaktighet är tillgängligheten i samhället. Möjligheterna till delaktighet berör alla områden i samhället, som till exempel offentliga rum, arbetsmarknaden, digitalisering, kultur och skolan. FSS efterlyser ett bättre helhetstänk i beslutsfattandet, där man inte enbart utgår från normen, utan också tar i beaktande olikheter och individuella lösningar i vardagen. Det är också av stor vikt att synskadade hörs i frågor som berör deras vardag och tas med i beslutsfattandet.
- **Rehabilitering** är viktigt med tanke på att förbli en aktiv medlem i samhället även efter att man fått en synskadad. FSS efterlyser ett förebyggande tankesätt och en lägre tröskel i att erbjuda rehabilitering och hjälpmedel också för personer med synsvaghet som påvisar funktionella svårigheter i vardagen och inom arbetslivet på grund av synsvagheten. Tidig rehabilitering och de rätta hjälpmedlen kan hjälpa personer att hålla sig kvar i arbetslivet och bibehålla självständigheten i sin egen vardag. Inom rehabiliteringen som FPA erbjuder minskade antalet rehabiliteringsveckor från tre (under ett år) till en vecka. Rehabiliteringen är en

process som kräver mera tid än så och FSS efterlyser en förändring till hur det var tidigare.

- **Möjligheter till sysselsättning** – Personer med synned-sättning har svårt att sysselsätta sig på arbetsmark-naden och arbetslöshetsgraden är betydligt högre än hos den övriga befolkningen. Synskadade utsätts ofta för diskriminering och osakligheter i arbetslivet. Det behövs en starkare kunskap, vilja och flexibilitet på arbetsmarknaden för att sysselsätta personer med synned-sättning. Vi måste börja se alla personer som en resurs. En starkare lagstiftning gällande diskriminering är något som FSS efterlyser. Därtill krävs en större satsning och ökade resurser samt information vid TE-byråerna, också på svenska.
- **Möjligheter till utbildning** – Det ska inte finnas några begräsningar till att gå i skola och utbildning för per-soner med synned-sättning. Det måste finnas tillräckliga möjligheter i form av stöd och hjälpmedel. Därför måste lagstiftningen stärkas så att personer med synned-sättning är likställda som den övriga befolkningen. För att minska stigmatiseringen efterlyser FSS också en större kunskap och utbildning i synskadades behov och utma-ningar hos dem som jobbar inom utbildningssektorn.

- **Digitalisering och tillgänglig information** – Otillgänglig information är ett vardagligt problem för många synskadade. Trots de möjligheter digitaliseringen medför finns det fortfarande stora brister i tillgängligheten till information och elektroniska tjänster för personer med en synnedsättning. FSS efterlyser en ökad kunskap, i samhället överlag, kring införande av talsyntes i teknisk utrustning i till exempel kösystem och bankautomater. En ökad sakkunskap i hur en webbplats är tillgänglig är också av vikt för personer med synnedsättning ska kunna ta del av information på lika villkor.
- **Kollektivtrafik** – Det är av stor vikt att kollektivtrafiken fungerar väl. Icke fungerande kollektivtrafik leder till större behov av färdtjänst. Det är också viktigt att till exempel metrohållplatser är tillgängliga och lätta att orientera sig på. Hållplatsutrop för bussar och tåg gör också kollektivtrafiken mer tillgänglig för personer mer en synnedsättning.
- **Färdtjänsten ska vara en flexibel samhällsservice** så att personer med synnedsättning kan arbeta, vara föräldrar och ha en givande fritid – på sina egna villkor. Utan möjligheter att förflytta sig smidigt till en rimlig kostnad går det inte att vara en aktiv samhällsmedborgare. Därför är det viktigt med till exempel fritt

antal färdtjänstresor och möjlighet att göra kortare stopp under en resa.

- **Personlig assistans/service** – Syftet med personlig assistans är att öka den självbestämmanderätt personer med funktionsnedsättning har över sitt eget liv och att förbättra deras möjligheter som jämbördiga medlemmar av samhället. Alla människor har rätt till en fungerande vardag och ett självständigt aktivt liv, både hemma och i form av fritidsintressen. Därför är den personliga assistansen viktig. Behovet av personlig assistans ska alltid bedömas utgående från den enskilda personens livssituation och individuella hjälpbehov. I dagens läge är utbudet av personliga assistenter inte tillräckligt. Det här beror mycket på låg lönenivå. Yrkets status borde förbättras främst genom högre lön.
- **Fysisk miljö** – Det är viktigt att offentliga rum är lättillgängliga. Onödiga trösklar ska undvikas och belysningen bör vara anpassad för personer med en synnedsättning.
- **Vård** – Enligt lagen har man i Finland rätt till vård på sitt modersmål, på svenska eller finska. FSS jobbar för att vården ska hålla god kvalitet och att man ska få prata sitt modersmål. I och med att synnedsättningen är en kommunikationsvariation är detta väldigt viktigt.

- **Tredje sektorn** – Tredje sektorn har en viktig roll inom funktionshinderssektorn i Finland. FSS vill att finansieringen tryggas för att de ideella organisationerna fortsättningsvis ska kunna jobba förebyggande och trygga de mänskliga rättigheterna för personer med en funktionsnedsättning.
- **Syntolkning** – syntolkning är viktigt och handlar om lika rättigheter. Idag är syntolkningen på svenska i Finland relativt begränsad. FSS efterlyser en större satsning på syntolkning, inte bara via digitala kanaler, utan också i skolan eller på jobbet vid behov.
- **Punktskrift** - Som nysynskadad riskerar man att bli en funktionell analfabet när färsvagats. Genom att lära sig punktskrift undviker man detta. FSS efterlyser en större satsning på punktskriften i samhället genom ökat utbud i det offentliga i samhället. Med hänvisning till artikel 21 i FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning är detta av stor vikt. FSS vill också att Celia fortsättningsvis ska ge ut böcker på punktskrift.

**FÖBUNDET
FINLANDS SVENSKA
SYNSKADADE**

Kansliet:
Parisgränden 2 A 1
00560 Helsingfors

Telefon: 09 - 6962 300 måndagar-torsdagar

E-post: info@fss.fi eller kansliet@fss.fi